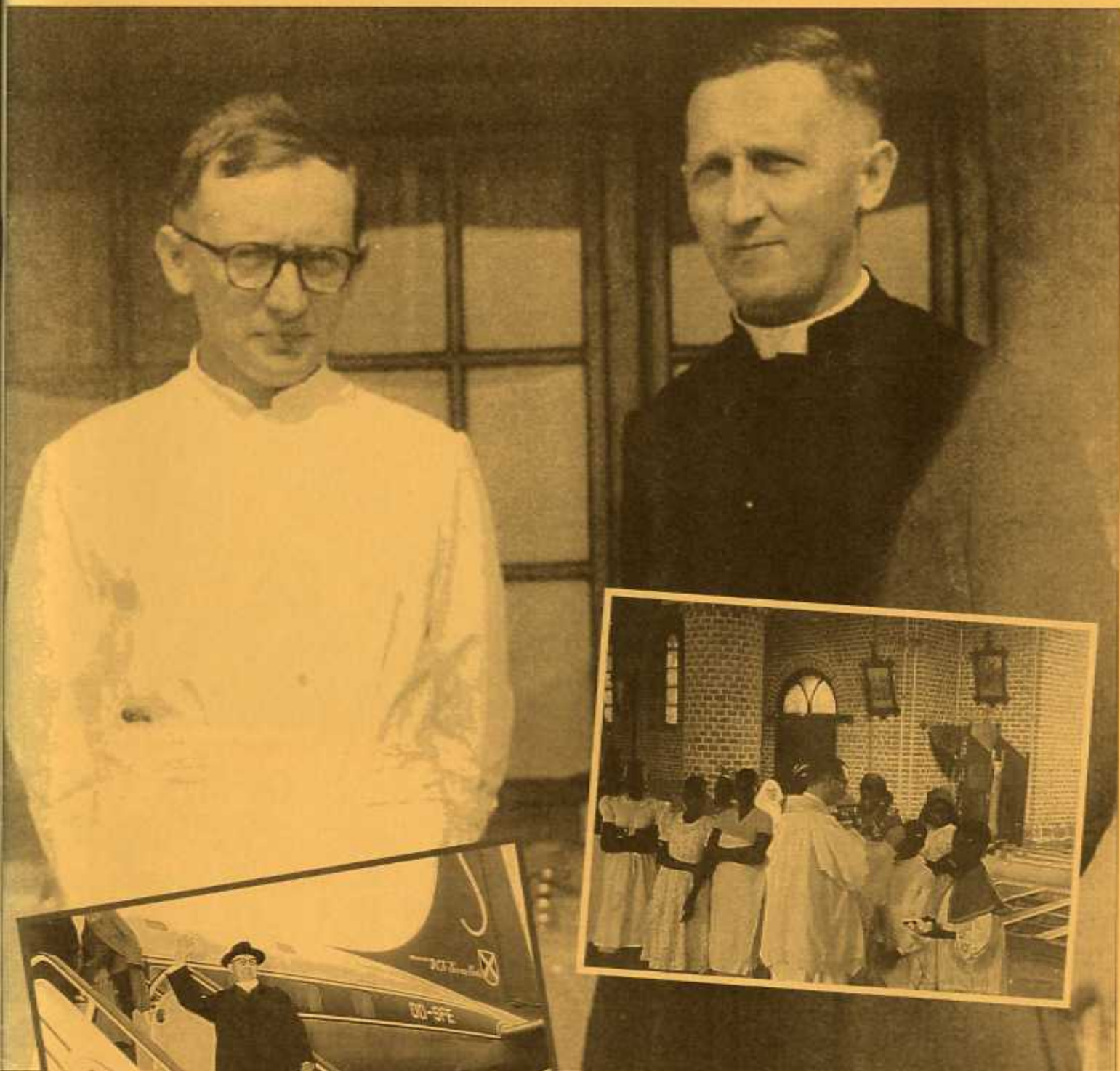

Heemkundige Kring

MAGAZINE

Dr. Croquet - Walem

nummer 24 - lente 2012

Colofon

Dit magazine is een uitgave van de vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem

vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem

Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
www.heemkundewalem.be
info@heemkundewalem.be

Jaargang 7, nummer 24, lente 2012

U kunt lid worden door overschrijving van 7 euro op rekeningnummer 733-2426000-60. Dan krijgt u de volgende nummers van ons tijdschrift in uw bus.

Redactie en medewerkers van dit nummer:

Staf Daems, Frans De Greve,
Richard Hofmans, Hugo Rom,
Jan Van Buggenhout, Tom Van Buggenhout, Sabine Van Malderen, Albert Verbiest, Dirk Verreth, Kris Verreth

Wij danken in het bijzonder onze ereleden:

Bert Bellon, Jan Bergé,
Karel Caelen, Christiane Carpentier,
H. De Ridder, Paula De Waerhert,
Els Gilon, E. Goyvaerts,
Grandeco NV - Grouwet-Vervliet,
Groep Gilon BVBA, Clara Honsia,
André Laurens, Dokter Jo Liekens,
Walter Marivoet, Frank Michiels,
Jacques Morrens,
Eugene Nauwelaerts,
Eddy Op de Beek,
Peeters-Van Laer Schrijnwerkerij,
Willy Pittoors (Elektro Pittoors),
Jaak & Lea Poot-Janssens,
Alex Ressler, Hugo Rom,
Frans Rymenams,
Theo Schroeven - M. De Vos,
Bouwwerken Dirk Van de Brul,
Gina Vandoorne (Slagerij Gina),
Stefaan Van Malderen,
Van Moer - Van Hoof, E. Vansant,
Fons Verammen

Inhoud

Editoriaal

Over de taaiheid van namen

De gebroeders Crauwels

Het verhaal van de 2 Walemse missionarissen die 50 jaar geleden in Kongolo de dood vonden

Concordia in de naoorlogse periode

De spelersvrouwen eisen eindelijk ook hun rolletje op, al blijft de hoofdrol voor de mannen weggelegd, zeker als ze Schroeven heten

De Beuz

Walemse ontmoetings- en feestwijk bij uitstek in de jaren 30, 40 en 50 van de vorige eeuw

In 't vrije vaderland

De eerste decennia na de Belgische onafhankelijkheid waren economisch niet schitterend maar toch werd er in Walem gefeest

100 jaar in het nieuws

In 1912 wogen de partijpolitieke tegenstellingen nog wat zwaarder door dan nu en werd er nog gekoerst op de velodroom

De brug in 1932 en in 2012

Over een brug die niet afgeraakt wanneer het er op aankomt en over tijdelijk bewoonde huizen in afwachting van nog maar eens een nieuwe brug...

Het molenhuis

Het verhaal van de kluis van C.C.Mel

Verklaring foto voorpagina

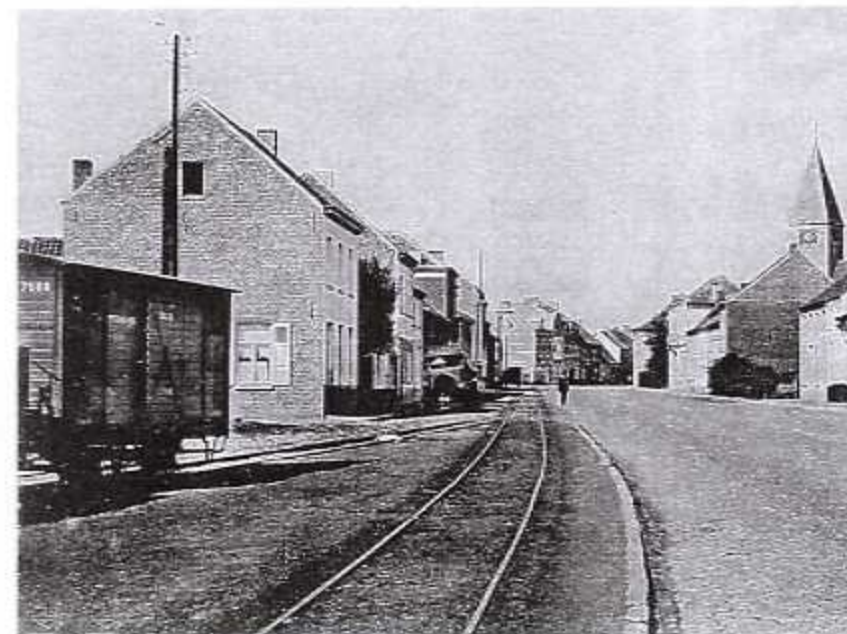
Links: Louis Crauwels -
rechts: zijn oudere broer, Gaston

Aan de wissel

Het is 50 jaar geleden dat de gebroeders – missionarissen - Crauwels op een gruwelijke wijze aan hun einde kwamen – het relaas van hun leven en sterven leest u in deze editie van ons tijdschriftje.

Ook de 'Beuz' of 'Beus' komt uitgebreid aan bod, de naam van een stukje Walem die dezer dagen niet gemakkelijk meer in de mond genomen wordt.

Anderzijds zijn een hele reeks namen uit het verleden nog 'springlevend'. Denk maar eens aan de wissel. De echte wissel is, samen met de tramlijn, in 1956 uit het straatbeeld verdwenen (zie foto van voor die tijd), en toch wonen er nog heel wat mensen, naar eigen zeggen, "aan de wissel". Die naam is een eigen bestaan gaan leiden die totaal niets meer te maken heeft met tramlijnen. De jongere generatie zal zich waarschijnlijk zelfs niet meer afvragen hoe die plaats aan haar naam komt. De naam is nu trouwens geofficialiseerd: het appartementsgebouw in de Korte Zandstraat heet 'Residentie De Wissel'.

De naam is nu trouwens geofficialiseerd: het appartementsgebouw in de Korte Zandstraat heet 'Residentie De Wissel'.

De oudere Walemnaars spreken ook nog gemakkelijk van de Galgestraat en de Begijnenstraat. De nieuwe straatnamen, van na de fusie der gemeenten, krijgen ze veel moeilijker door hun keel.

Zoals het met straten gaat, zo gaat het ook met huizen. De traditionele bewoner van een huis, of de persoon die het huis heeft laten bouwen, geeft voor eeuwig (zo lijkt het tenminste) zijn naam aan het gebouw. Mensen wonen in 'het huis van den

beenhouwer' of 'het huis van Maria Brunau', ook al hebben den beenhouwer en Maria Brunau al lang hun huis voor het eeuwige geruild en hebben er ondertussen al vijf andere bewoners dat huis betrokken. Voor de 'nieuwe' Walemnaars is deze manier van omschrijven niet altijd eenvoudig. Ga maar eens zoeken als men je zegt: "Die woont in het huis van XXX aan de wissel" als je XXX nooit gekend hebt en ook nooit de wissel meegemaakt hebt.

In Mechelen is er ook een mooi voorbeeld daarvan met de 'kommiezenhuizen'. Deze werden in de vroege jaren '60 afgebroken en toch duiden quasi alle Mechelaars het pleintje dat het begin vormt van de Bruul aan als 'aan de kommiezenhuizen'; weinigen kennen de echte naam van deze plek.

En ook met voornamen gaat het zo: probeer maar eens, als tiener, je voornaam een moderner tintje te geven of af te korten. Bij je nieuwe vrienden en bekenden zal dat nog wel lukken, maar probeer maar eens je ouders, tantes, nonkels, je Riet te laten noemen als ze je van kleins af aanspraken met Rita, of Bert als ze je altijd gekend hebben als Robert.

Namen zijn taai en dat is eigenlijk maar logisch. Geef nu toe: de communicatie zou moeizaam verlopen als we van de ene dag op de andere, door een door de overheid opgelegde maatregel, een stoel 'koe' zouden moeten noemen en een koe 'paard', om maar een absurd voorbeeld te geven...

De gebroeders Crauwels

Op dinsdag 18 januari 1962 (50 jaar geleden!) klonk volgend bericht op de radio tijdens het nieuws van 13 uur.: "Volgens het Franse persagentschap zouden 18 missionarissen van de congregatie van de H. Geest te Kongolo neergeschoten zijn door soldaten van eenheden die uit Stanleystad kwamen." Dit tragische nieuws over het brutale bloedbad sloeg vele gezinnen met verbijstering.

Z.E. PATERS GASTON & LOUIS CRAUWELS

Het duurde ook nog enkele dagen voor de identiteit en de nationaliteit van de slachtoffers definitief kon vastgesteld worden. Onder hen twee Walemse paters: Gaston en Louis Crauwels. Hoe was dit kunnen gebeuren?

Gaston Crauwels werd te Walem geboren op 29 oktober 1923, zijn broer Louis op 23 december 1927. Hun ouders waren schrijnwerker Frans Crauwels en Bertha Hendricks. Het kroostrijke gezin telde 8 kinderen. In 1936 ging vader Frans Crauwels

eens praten met pastoor Vandesande over zijn zoons Gaston en Louis. Hij dacht dat ze beiden wel wat voelden voor het kloosterleven. De jongens kwamen via bemiddeling van de pastoor terecht in het missiecollege van de paters van de H. Geest te Lier. Beiden deden er hun humaniora, gingen op noviciaat in Cellule (Frankrijk) en studeerden wijsbegeerte en theologie te Leuven.

Gaston werd priester gewijd te Leuven op 8 juli 1951, en droeg zijn eremis op te Walem op 15 juli 1951 (zie foto: Gaston omringd door zijn ouders, broers en zussen, neefjes en nichtjes). Louis werd priester gewijd te Leuven op 11 juli 1954, en droeg zijn eremis op te Walem op 18 juli 1954.

Als paters van de H. Geest waren zij voorbestemd om missiewerk te verrichten. Gaston vertrok in 1952 voor de eerste keer naar de missie en kwam aan in Lubunda, in het toenmalige Belgisch Congo, waar hij les gaf en zorg droeg voor het internaat van de mulattenkinderen. In 1956 werd hij overgeplaatst naar Budi-Petshi, waar een nieuwe missiepost gevestigd was. Van daar ging hij naar Ankoro, waar hij missieoverste werd. In 1960, bij de rebellie van de Balubakat, moest Gaston Ankoro verlaten en vertrok hij naar Kongolo. Hij werd er overste en was er samen met zijn broer Louis, die daar bestuurder van de lagere school en econoom was sinds 1956. Kongolo was een bloeiende missiepost in het noorden van de provincie Katanga aan de oevers van

de Lualabarivier met een bisschoppelijke residentie, lagere scholen voor jongens en meisjes, een klein seminarie, een ambachts- en normaalschool en een zusterhuis met noviciaat (hieronder foto van het gebouw). De eerste religieuzen van de Congregatie van de Paters van de H. Geest hadden zich al in 1909 op deze plaats gevestigd. Sinds 1959 was het de hoofdplaats van het bisdom Kongolo.

Het toenmalige Belgisch Congo was ondertussen onafhankelijk geworden op 30 juni 1960. Dat niet alles in de immense nieuwe staat van een leien dakje zou lopen had iedereen wel begrepen. Maar dat Congo tijdens de eerste zes maanden van zijn onafhankelijkheid zou te maken krijgen met een ernstige muiterij in het leger, een massale uittocht van achtergebleven Belgen, het rampzalige ingrijpen van het Belgisch leger, militaire inmenging van de Verenigde Naties, een gezagscrisis zonder

weerga, de afscheiding van de provincies Kasai en Katanga, de moord op premier Lumumba in januari 1961..., dat had niemand kunnen voorzien. Alles wat mis kon lopen, liep inderdaad mis: op politiek, economisch en militair vlak raakte het land ondergedompeld in een totale chaos.

Reeds in juli 1960 vielen de eerste doden bij onlusten. Op 11 juli riep Tshombe de onafhankelijkheid uit van Katanga en kreeg hij onmiddellijk Belgische steun. De Belgische militairen ontwapenden de troepen van de centrale regering en stonden aan de wieg van een nieuw, Katangees leger, de zogenaamde Gendarmerie Katangaise. Een totale escalatie van het conflict was een feit. De blauwhelmen van de VN lanceerden van augustus tot december 1961 zware offensieven om Katanga te veroveren. De chaos was compleet, tienduizenden mensen sloegen op de vlucht voor de troepen van de Verenigde Naties, de Katangese gendarmes, het ANC (Armée Nationale Congolaise) en gewapende benden die plunderend rondtrokken.

Tegen die achtergrond keerde Louis Crauwels terug naar Congo op 29 november 1961. Ondanks de gevaarlijke toestand ging hij terug, op aanraden van zijn moeder: "Ga maar terug Louis, dan kunt ge Gaston helpen en mekaar steunen".

Eind december liep het grondig fout: de Katangese gendarmes veroverden Kongolo op de troepen van het ANC. Blijkbaar hadden de missionarissen hun voldoening laten blijken over deze gang van zaken. Op 31 december trokken de ANC-troepen echter opnieuw Kongolo binnen en maakten zich meester van de stad. Alle priesters werden gearresteerd en naar het militaire kamp meegevoerd. Waarschijnlijk wilden de Congolese soldaten zich wreken op de missionarissen omdat die openlijk hun sympathie hadden betoond met de Katangese gendarmes.

Op 1 januari 1962 brak de hel los. Een jonge seminarist was ooggetuige van de gebeurtenissen en verklaarde het volgende: "Toen de missionarissen onder slagen en stoten in rij opstapten naar de plaats waar ze zouden neergeschoten worden, bevonden Pater Gaston en Pater Louis Crauwels zich ongeveer in het midden. Gaston, wijzend naar Louis die achter hem ging, sprak een soldaat aan: "Wij zijn twee gebroers, van dezelfde vader en van dezelfde moeder. Vader is dood. Onze oude moeder leeft nog. Dood mij, maar laat deze die de jongste is leven opdat moeder nog iemand zou hebben." Doch Louis kwam onmiddellijk tussen en zei: "Nee, dood mij en laat hem leven; hij is de oudste".

De soldaat aarzelde, niet wetend wat doen. Maar intussen kwamen ze voor de soldaten die klaar stonden om te schieten... Toen begon de slachting: eerst werden een aantal burgers neergeschoten, waaronder de dokter, dan volgden de 20 blanke religieuzen. Een houtsnijwerk vervaardigd door een inlander - zie foto onder - beeldt deze moordpartij uit.

In de loop van de namiddag werden de lijken gruwelijk verminkt door leden van de Balubakatjeugd, een groep jongeren die de streek al een tijd terroriseerde. Zij verplichtten daarna de jongseminaristen om de lichamen in de Lualabastroom te werpen (foto rechts: weg waarlangs de lichamen naar de stroom werden gebracht - links de missiepost). De stad Kongolo en de missie werden ruim een uur met mortiervuur bestookt. De kerk, het huis der paters en een deel van de school werden volledig verwoest.

Gedenkteken op de missiepost

Op 25 januari werd in de St.-Michiel en St.-Goedelekathedraal te Brussel een plechtige dienst opgedragen door kardinaal Suenens ter nagedachtenis van de 20 missionarissen.

Op 1 januari 1987, 25 jaar na de verschrikkelijke feiten, werd in de kerk te Walem plechtig een gedenkplaat onthuld.

IK BEN DE VERRIJZENIS EN HET LEVEN
JOAN. 1. 26

In het jaar van onze Heer 1962 op de afdeling van Festin
hadden onze geliefde missionarissen

EERWAARDE PATERS

GASTON en LOUIS CRAUWELS

geboren te Walem - 29 augustus 1923 - 23 december 1927, hun leven geëerd voor hun liebare Missie
en zijn geëerd in dienst van de Heer te KONGOLO (Kongo)

De wijden U met deze oproep, doch in volgelede overgave van God H. WIJ

Mevrouw Weduwe Frans CRAUWELSHENDRICKX
Kinderen en kleinkind van wijlen Georges CRAUWELSVAN DIEVEN
Mijken en Mevrouw Marcel CRAUWELSOULTEUR en kinderen
Mijken en Mevrouw Albert CRAUWELSVAN DER WILT en kinderen
Mijken en Mevrouw Leon CRAUWELSVAN CAMP en kinderen
Mijken en Mevrouw Louis VOGELSCRAUWELS en kinderen
Mijken en Mevrouw Jozef VOGELSCRAUWELS
Mijken Gustaaf CRAUWELS
de familie CRAUWELSHENDRICKX, POSSIMERS, BRUNAU en DECLEROC
Zusterwaarde Pater Fr. PROOST, Provinciaal, de Paters en de Broeders van de Kongregatie van de H. Geest
Zusterwaarde Herr. Pastoor H. ROBYNG

De plechtige Ziededienst zal plaats hebben in de kerk van O. L. Vrouw van Bontard te Walem op zaterdag 27 januari s. j. te 11 uur

A Ω

Bout. G. Grooten - Walem

Op hun gedachtenisprentje stond het volgende: "Gaston en Louis: één betrachting, één streven, één ideaal, één ziel, één liefde tot God en de medemens. Samen groeiden ze op, samen hebben ze gestudeerd, samen gebeden, samen werkten ze op het missieveld, samen gingen ze de dood in, samen traden ze met de martelaarskroon het hemels paradijs binnen".

sd

Concordia in de naoorlogse periode

Na de Tweede Wereldoorlog komt er een beweging op gang die de rechten en het statuut van de vrouw in de maatschappij wil opwaarderen. Zo zullen de vrouwen bij de verkiezingen van 1948 voor de eerste maal opgeroepen worden om mee te stemmen voor het parlement; voorheen hadden zij alleen kiesrecht bij de gemeenteraadsverkiezingen.

Na 1955 stellen wij deze emancipatie ook vast in onze fanfares, er worden namelijk vrouwenafdelingen opgericht. Bij Concordia gebeurt dat op initiatief van Annie Reymboldt, echtgenote van Paul Schroeven, Emma Van der Auwera, echtgenote van Albert Carpentier - links op de foto - en Octavie Van Gysel, echtgenote van Louis Van Nuffel - rechts op de foto. Zij nemen daarbij het initiatief om jaarlijks een Sinterklaasfeest in te richten voor de kinderen van de leden. Deze gewoonte zal vele jaren blijven bestaan.

De vrouwen gaan nu ook mee op uitstap en nemen deel aan het jaarlijks Sint-Ceciliaterfeest in de maand november. Wanneer Concordia in 1960 zijn 110-jarig bestaan viert, verschijnen dan ook de vrouwen mee op de traditionele foto (zie foto in tijdschrift nr. 22).

In 1955 neemt Edward Schelkens na 25 jaar voorzitterschap ontslag als voorzitter om gezondheidsredenen en wordt opgevolgd door de ondervoorzitter Jan Carpentier - zie foto links -, de bakker wonende op de hoek van de Muskenstraat (toen Begijnenstraat), tevens uitbater van het café 'In de Kroon', nu café 'Het Hoeksken'.

Wanneer Jan Carpentier in december 1957 overlijdt, wordt hij als voorzitter opgevolgd door Armand Roelandt - zie foto rechts; hij zal die functie waarnemen tot 1970.

